

Spis treści

Wstęp (L. Cierpiałkowska, H. Sęk)	15
--	----

CZĘŚĆ I

PODSTAWY PSYCHOLOGII KLINICZNEJ

Rozdział 1 Psychologia kliniczna jako dziedzina badań i praktyki (L. Cierpiałkowska, H. Sęk)	21
1.1. Korzenie i nurty rozwojowe psychologii klinicznej	23
1.2. Sposoby ujmowania, przedmiot i zadania psychologii klinicznej	28
1.3. Podsumowanie	33
Rozdział 2 Teoretyczne i metodologiczne podstawy psychologii klinicznej (L. Cierpiałkowska, H. Sęk)	35
2.1. Znaczenie teoretycznych podstaw w psychologii klinicznej	37
2.2. Teorie, orientacje i modele w psychologii klinicznej	37
2.3. Orientacja patogenetyczna i salutogenetyczna oraz ich znaczenie dla psychologii klinicznej	39
2.4. Podsumowanie	48
Rozdział 3 Pojęcie normy, normalności i zdrowia (L. Cierpiałkowska, H. Sęk)	49
3.1. Norma i normalność w psychologii klinicznej	51
3.2. Sposoby konstruowania pojęć zdrowia	53
3.3. Psychologiczne koncepcje jakości życia i dobrostanu	57
3.4. Podsumowanie	60
Rozdział 4 Psychologia kliniczna i zdrowia a psychopatologia – wzajemne zależności (L. Cierpiałkowska, H. Sęk)	63
4.1. Psychologia zaburzeń psychicznych a psychopatologia	65
4.2. Psychologia kliniczna a klasyfikacje zaburzeń psychicznych	69
4.3. Kategorie wyjaśniające zdrowie i zaburzenia psychiczne w psychologii klinicznej	76
4.4. Podsumowanie	79
Rozdział 5 Etyka postępowania psychologa klinicznego w badaniach naukowych i praktyce (J.M. Brzeziński)	81
5.1. Psychologia kliniczna na tle psychologii w ogóle	83
5.2. Metodologiczny wymóg intersubiektywności jako jeden z warunków etyczności badania naukowego w psychologii klinicznej	84
5.3. Dwa konteksty etyczne badań naukowych i działań praktycznych w obrębie psychologii klinicznej	88
5.4. Standardy postępowania psychologa klinicznego w sferze praktyki społecznej	89
5.5. Zasady relacji psychologa klinicznego z osobami uczestniczącymi w badaniach naukowych i postępowaniu praktycznym	93
5.6. Nierzetelność w badaniach naukowych – przewinienia ffp (fabrykowanie, fałszowanie, plagiatowanie)	96
5.7. Ważne informacje dla tworzenia przekonań o etyce zawodowej psychologa klinicznego	96
5.8. Podsumowanie	97

CZĘŚĆ II

KIERUNKI I PODEJŚCIA W PSYCHOLOGII KLINICZNEJ

Rozdział 6	Współczesna psychoanaliza i jej znaczenie dla psychologii klinicznej (L. Cierpiałkowska)	101
6.1.	Psychoanaliza jako teoria rozwoju i zaburzeń okresu edypalnego	103
6.2.	Zaburzenia okresu preedypalnego w teorii relacji z obiektem i psychologii self	110
6.3.	Psychologia defektu i fałszywego self	122
6.4.	Podsumowanie	125
Rozdział 7	Kierunki behawioralne i podejście poznawcze w psychologii klinicznej (D. Górski, A. Jasielska)	127
7.1.	Podejście behawioralne	129
7.2.	Podejście poznawcze	136
7.3.	Nowe kierunki w rozwoju podejść poznawczo-behawioralnych	149
7.4.	Podsumowanie	154
Rozdział 8	Podejście fenomenologiczne, egzystencjalne i humanistyczne w psychologii klinicznej (H. Sęk)	157
8.1.	Znaczenie nurtów filozoficznych dla tworzenia założeń psychologicznych w orientacji fenomenologiczno-egzystencjalnej i humanistycznej	159
8.2.	Założenia fenomenologii i egzystencjalizmu oraz ich znaczenie dla psychologii	159
8.3.	Psychologia humanistyczna a psychologia kliniczna	162
8.4.	Podsumowanie	168
Rozdział 9	Koncepcje systemowe i ich znaczenie dla psychologii klinicznej (B. Józefik)	171
9.1.	Rozumienie psychopatologii w ujęciu systemowym – założenia ogólne	173
9.2.	Mechanizmy rozwoju objawów w głównych nurtach systemowych	180
9.3.	Znaczenie i ograniczenia diagnozy systemowej w psychologii klinicznej	190
9.4.	Podsumowanie	191

CZĘŚĆ III

PSYCHOLOGICZNA DIAGNOZA KLINICZNA

Rozdział 10	Modele diagnozy klinicznej a problemy diagnostyczne (L. Cierpiałkowska, E. Soroko, H. Sęk)	195
10.1.	Konteksty diagnozowania i diagnozy	197
10.2.	Podstawowe założenia koncepcji diagnozy klinicznej	198
10.3.	Diagnoza prospektywna w psychoterapii	210
10.4.	Podsumowanie	212
Rozdział 11	Postępowanie diagnostyczne psychologa klinicznego a konteksty i sytuacje społeczne tworzenia diagnozy (L. Cierpiałkowska, H. Sęk, E. Soroko)	215
11.1.	Postępowanie diagnostyczne jako czynność profesjonalna psychologa klinicznego – znaczenie kontekstów	217
11.2.	Postępowanie diagnostyczne wobec grup i społeczności	224
11.3.	Podsumowanie	231

Rozdział 12	Metody stosowane w psychologicznej diagnozie klinicznej (E. Soroko)	233
12.1.	Psychologiczna diagnoza kliniczna – zbieranie danych: metody, techniki, narzędzia, testy	235
12.2.	Najważniejsze grupy metod stosowanych w psychologii klinicznej	236
12.3.	Wybrane problemy dotyczące stosowania metod diagnostycznych w psychologii klinicznej	255
12.4.	Podsumowanie	260
Rozdział 13	Jakość diagnozy klinicznej i jej uwarunkowania (E. Soroko, L. Cierpiałkowska)	263
13.1.	Rola diagnozowania opartego na dowodach	265
13.2.	Dbanie o jakość procesu diagnozowania	269
13.3.	Wybrane standardy w obszarze psychologii klinicznej	275
13.4.	Podsumowanie	277
CZĘŚĆ IV		
PSYCHOLOGIA ZABURZEŃ PSYCHICZNYCH CZŁOWIEKA DOROSŁEGO		
Rozdział 14	Psychologia zaburzeń osobowości (L. Cierpiałkowska, D. Górka)	281
14.1.	Zaburzenia osobowości w modelach opisowych	283
14.2.	Współczesna psychoanaliza a zaburzenia osobowości	289
14.3.	Psychologia poznawcza i integracyjna a zaburzenia osobowości	294
14.4.	Koncepcje bio-psycho-społeczne i ewolucyjne zaburzeń osobowości	300
14.5.	Psychoterapia zaburzeń osobowości	301
14.6.	Podsumowanie	302
Rozdział 15	Psychologia zaburzeń lękowych i dysocjacyjnych (L. Cierpiałkowska, D. Górka)	305
15.1.	Zaburzenia lękowe i dysocjacyjne w modelach opisowych	307
15.2.	Współczesna psychoanaliza a zaburzenia lękowe i dysocjacyjne	310
15.3.	Psychologia behawioralna i poznawcza zaburzeń lękowych	312
15.4.	Koncepcje biologiczne zaburzeń lękowych i zaburzeń z objawami somatycznymi	316
15.5.	Efektywność leczenia zaburzeń lękowych, dysocjacyjnych i zaburzeń z objawami somatycznymi	316
15.6.	Podsumowanie	318
Rozdział 16	Psychologia schizofrenii (S. Steuden, H. Sęk)	321
16.1.	Spektrum schizofrenii i zaburzenia psychotyczne	323
16.2.	Zaburzenia spektrum schizofrenii i zaburzenia psychotyczne w klasyfikacjach	325
16.3.	Schizofrenia w świetle klasyfikacji psychiatrycznych	327
16.4.	Psychologiczne badania eksperymentalne w schizofrenii	329
16.5.	Koncepcje wyjaśniające mechanizmy zaburzeń w schizofrenii	333
16.6.	Sposób doświadczania zaburzeń schizofrenicznych	337
16.7.	Psychologiczne teorie wyjaśniające konsekwencje schizofrenii w życiu rodzinnym	339
16.8.	Społeczne konsekwencje schizofrenii	342
16.9.	Podsumowanie	344

Rozdział 17 Psychologia zaburzeń nastroju (H. Sęk)	347
17.1. Zaburzenia nastroju – charakterystyka objawów i zespołów symptomów	349
17.2. Zaburzenia nastroju w świetle klasyfikacji zaburzeń	352
17.3. Koncepcje wyjaśniające mechanizm i patogenezę zaburzeń afektywnych	354
17.4. Wybrane zagadnienia psychologicznej diagnozy i terapii zaburzeń nastroju	361
17.5. Podsumowanie	363
Rozdział 18 Psychologiczne następstwa doświadczeń traumatycznych (N. Ogińska-Bulik)	365
18.1. Trauma i jej negatywne następstwa	367
18.2. Pozytywne skutki doświadczeń traumatycznych – zjawisko potraumatycznego wzrostu	374
18.3. Terapia PTSD i wspieranie wzrostu po traumie	378
18.4. Podsumowanie	380
Rozdział 19 Psychologia uzależnień (L. Cierpiałkowska)	383
19.1. Wprowadzenie	385
19.2. Zaburzenia związane z używaniem substancji psychoaktywnych i uzależnienia behawioralne	385
19.3. Biologiczne modele uzależnienia od środków psychoaktywnych	391
19.4. Koncepcje i modele psychospołeczne ryzykownego picia alkoholu i używania innych substancji psychoaktywnych	397
19.5. Modele i efektywność programów leczenia	403
19.6. Podsumowanie	405
Rozdział 20 Psychologia zaburzeń odżywiania (B. Ziółkowska)	407
20.1. Wprowadzenie	409
20.2. Zaburzenia odżywiania w świetle obowiązujących klasyfikacji diagnostycznych	409
20.3. Psychofizjologiczny mechanizm sięgania po jedzenie	416
20.4. Mechanizm i patogenezę zaburzeń odżywiania w wybranych podejściach psychologicznych	418
20.5. Psychoterapia i leczenie zaburzeń odżywiania	423
20.6. Podsumowanie	425
Rozdział 21 Psychologia zaburzeń seksualnych (M. Beisert)	427
21.1. Klasyfikacja zaburzeń seksualnych	429
21.2. Tożsamość płciowa i jej zaburzenia	429
21.3. Orientacja seksualna i jej zaburzenia	432
21.4. Zaburzenia preferencji seksualnych	436
21.5. Realizacja roli płciowej	441
21.6. Dysfunkcje seksualne	442
21.7. Leczenie i pomoc psychologiczna	443
21.8. Podsumowanie	446

CZĘŚĆ V

DZIEDZINY ZASTOSOWAŃ PSYCHOLOGII KLINICZNEJ

Rozdział 22 Psychologia kliniczna dzieci i młodzieży (I. Grzegorzewska, E. Pisula, A.R. Borkowska)	451
22.1. Specyfika zaburzeń okresu dzieciństwa i adolescencji	453
22.2. Zaburzenia emocjonalne u dzieci i młodzieży	462
22.3. Zaburzenia behawioralne u dzieci i młodzieży	465

22.4. Dziecko w sytuacji trudnej	467
22.5. Specyfika terapii dzieci i młodzieży z zaburzeniami emocjonalnymi i zachowania	472
22.6. Całościowe zaburzenia rozwoju – definicja, klasyfikacja i etiologia	473
22.7. Charakterystyka kliniczna całościowych zaburzeń rozwoju	476
22.8. Diagnoza zaburzeń ze spektrum autyzmu	479
22.9. Terapia i wspieranie rozwoju osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu	480
22.10. Problemy rodziny z dzieckiem z zaburzeniami ze spektrum autyzmu	483
22.11. Neuropsychologia dzieci i młodzieży	486
22.12. Neuropsychologiczna diagnoza dziecka	494
22.13. Terapia dziecka z dysfunkcją OUN i jego rodziny	495
22.14. Podsumowanie	496
Rozdział 23 Neuropsychologia kliniczna jako dziedzina badań i praktyki (A. Herzyk)	499
23.1. Kształtowanie się przedmiotu i zakresu badań w neuropsychologii klinicznej w kontekście rozwoju neuronauk	501
23.2. Przesłanki taksonomii zespołów i objawów neuropsychologicznych	505
23.3. Charakterystyka przedmiotu badań neuropsychologicznych w psychiatrii	511
23.4. Postępowanie diagnostyczne i oddziaływania terapeutyczne w neuropsychologii	512
23.6. Podsumowanie	515
Rozdział 24 Kliniczna psychologia zdrowia (I. Heszen)	517
24.1. Wprowadzenie	519
24.2. Choroba w paradygmacie stresu psychologicznego	519
24.3. Osobowość a zachorowalność i radzenie sobie z chorobą	533
24.4. Podsumowanie	539
Rozdział 25 Psychologia niepełnosprawności i rehabilitacja psychologiczna (S. Kowalik)	541
25.1. Wprowadzenie	543
25.2. Niepełnosprawność i rehabilitacja – ustalenia pojęciowe i klasyfikacja	544
25.3. Psychologiczne koncepcje niepełnosprawności i rehabilitacji	546
25.4. Podsumowanie	553
Rozdział 26 Psychologia kliniczna seniorów (S. Steuden)	555
26.1. Psychologia starzenia się i starości – subdyscyplina psychologii klinicznej	557
26.2. Charakterystyka procesu starzenia się i starości	558
26.3. Doświadczenie starości przez osoby starsze	561
26.4. Miejsce osoby starszej w rodzinie i społeczeństwie	564
26.5. Formy aktywizacji osób starszych wspierające zdrowie	566
26.6. Starzenie się patologiczne – wybrane zagadnienia	568
26.7. Podsumowanie	572
Rozdział 27 Psychologia sądowa a psychologia kliniczna (B. Pastwa-Wojciechowska, J. Groth)	575
27.1. Przedmiot i zadania psychologii sądowej	577
27.2. Problemy opiniodawcze w obszarze psychologii sądowej	581
27.3. Specyfika diagnozy sądowo-psychologicznej	586
27.4. Problemy diagnostyczne psychologii penitencjarnej	592
27.5. Etyczno-zawodowe problemy biegłego psychologa sądowego i psychologa penitencjarnego	595
27.6. Podsumowanie	600

CZĘŚĆ VI

TYPY POMOCY PSYCHOLOGICZNEJ W ROZWIĄZYWANIU PROBLEMÓW ZDROWOTNYCH

Rozdział 28	Psychoterapia indywidualna i grupowa (L. Cierpiałkowska, Cz. Czabała)	605
28.1.	Psychoterapia i pomoc psychologiczna	607
28.2.	Psychoterapia jako metoda leczenia indywidualnego i grupowego	616
28.3.	Psychoanaliza i psychoterapia psychodynamiczna	621
28.4.	Terapia behawioralna i poznawczo-behawioralna	625
28.5.	Psychoterapia humanistyczna i egzystencjalna	631
28.6.	Klasyczna i postmediolańska systemowa terapia rodzin	635
28.7.	Podsumowanie	637
Rozdział 29	Poradnictwo psychologiczno-zdrowotne (L. Cierpiałkowska, Cz. Czabała)	639
29.1.	Poradnictwo psychologiczne – teoria i praktyka	641
29.2.	Etapy i cele poradnictwa psychologicznego w różnych modelach	650
29.3.	Poradnictwo społeczne a przemiany społeczno-kulturowe	652
29.4.	Podsumowanie	655
Rozdział 30	Promocja zdrowia i prewencja zaburzeń (H. Sęk, Ł. Kaczmarek)	657
30.1.	Promocja zdrowia w naukach o zdrowiu i podejściu Światowej Organizacji Zdrowia	659
30.2.	Koncepcje promocji zdrowia w psychologii	661
30.3.	Prewencja psychologiczna – terminologia i poziomy prewencji	664
30.4.	Promocja zdrowia i prewencja zaburzeń – podobieństwa i różnice	667
30.5.	Zastosowanie teorii w planowaniu programów promocji zdrowia i prewencji zaburzeń	669
30.6.	Inspiracje z obszaru psychologii pozytywnej dla promocji i prewencji	669
30.7.	Podsumowanie	670
Rozdział 31	Pomoc psychologiczna w różnych typach kryzysu (D. Kubacka-Jasiecka, M. Ziarko)	673
31.1.	Kryzys emocjonalny (psychologiczny)	675
31.2.	Rodzaje kryzysów	677
31.3.	Pomoc w kryzysach emocjonalnych	680
31.4.	Podejście systemowe w interwencji kryzysowej	684
31.5.	Choroba przewlekła jako sytuacja kryzysowa	687
31.6.	Pomoc psychologiczna osobom dotkniętym kryzysem zdrowotnym	692
31.7.	Podsumowanie	694
Rozdział 32	Spółeczna rehabilitacja zaburzeń psychicznych. Środowiskowe metody pomocy osobom z doświadczeniem choroby psychicznej (M. Sawicka, P. Bronowski)	695
32.1.	Wprowadzenie	697
32.2.	Modele powstawania zaburzeń psychicznych	697
32.3.	Modele rehabilitacji w zaburzeniach psychicznych. Cele, zasady, efekty, postawy terapeutyczne	700
32.4.	Nowe kierunki w pomocy psychologicznej dla osób chorujących psychicznie	703
32.5.	Podsumowanie	709
Rozdział 33	Grupy samopomocy a społeczność terapeutyczna (J. Chodkiewicz)	711
33.1.	Idea samopomocy	713
33.2.	Określenie i podział grup samopomocowych	713

33.3. Modele społeczności terapeutycznej	719
33.6. Grupy samopomocowe i społeczności terapeutyczne	724
33.7. Podsumowanie	725
Rozdział 34 Efektywność poradnictwa psychologicznego i psychoterapii (L. Cierpiałkowska)	727
34.1. Cele pomagania w zdrowiu i zaburzeniach psychicznych – badania nad ich skutecznością	729
34.2. Badania nad skutecznością psychoterapii i poradnictwa psychologicznego	732
34.3. Podsumowanie	737
Załącznik. Praktyka psychologiczna oparta na dowodach	739
Bibliografia	759
Indeks nazwisk	821
Indeks rzeczowy	841
O Autorach	851